

המפתח / יצחק בשביס זינגר (סיפור מתורגם)

ערכה: איריס פלאום

הסיפור "המפתח" מאת יצחק בשביס זינגר עוסק בכך שכל אדם בכל גיל יכול לשנות את מציאות חייו בעקבות שינוי תפיסתו את העולם, כלומר מחשבות הן שיכולות ליצור מציאות חיים. (ישנם נושאים נוספים שעולים בסיפור זה כמו היחס אל המבוגר או אל החריג, גם אדם שחלש פיזית או בשלב שהוא חולה וחלוש עדיין יכול לזכות בנחת ובסיפוק בחיים).

משמעות זו נבנית באמצעות התיאור של **הדמות המרכזית**, בסי פופקין. בסי אישה קשישה שעוברת שינוי בראיית העולם שלה. העלילה מתארת יום בחייה שבו היא עוברת שינוי משמעותי בתפיסת עולמה. המספר בסיפור (מספר כל יודע, מספר בגוף שלישי) בחר להעביר את העלילה **דרך נקודת המבט (נקודת התצפית)** של בסי הדמות המרכזית.

מתחילת הסיפור מתברר **מתוך מחשבותיה** כי בסי, **הדמות המרכזית**, היא אישה חששנית שמשוכנעת שכל העולם נגדה. היא פוחדת מאנשים, מבעלי חיים, מחפצים, משדים רוחות. המספר **מאפיין** גם את דמותה של בסי באמצעות **תיאורה החיצוני**. החיצוניות של בסי **מייצגת (מטונימית)** למצבה הנפשי הקשה. שיער ראשה שצבעה לבדה בביתה, צמח פרא, על סנטרה גדל זקנקן לבן, שמלתה דהוייה ונעליה מרופטות (ישנות, משופשפות). בנוסף, תיאור דירתה **מייצג (מטונימי)** את מצבה הנפשי. בכל הדירה מפוזרים בגדים, נעלים, ערימות מכתבים וכו'.

מתוך **מחשבותיה**, **זיכרונותיה** עולה כי היא התאלמנה לפני כעשרים שנים, ומאז היא גרה בדירה שכורה בבניין רב-קומות בניו-יורק. מצבה הכלכלי סביר, היא מתקיימת מהסכונות שהשאיר לה בעלה. היא אלמנה ללא ילדים. מות בעלה הוא מה שכנראה גרם להידרדרות הנפשית ולהתנתקות מכל מעגלי חיה (ההסתגרות שלה). היא לא דיברה עם אף אחד מהשכנים, כיוון שחשדה בכולם, היא גם שנאה בעלי חיים והאמינה ששדים נמצאים בחתולים.

בסי נאלצת לצאת מביתה כדי לערוך קניות וכל **הקולות** שהיא שומעת מחוץ לביתה הם **שליליים**, השיחות ברחוב, הצפירות נשמעים לה חזקים ורועשים. גם **המראות והריחות** בביתה ומחוץ לביתה הם **שליליים**, דירתה מוזנחת, הופעת מוזנחת. **הקולות, המראות והריחות השליליים שמקיפים את בסי מייצגים את מצבה הפיזי והנפשי הקשים**. המספר (מחבר) משתמש ב**חושים (סיניסטזיה)** כדי לאפיין את בסי ואת השינוי שיחול בה לקראת סוף הסיפור.

נקודת המפנה בסיפור היא שבירת המפתח (**מוטיב, סמל**) שבעקבותיו בסי מוצאת את עצמה ברחובות ניו-יורק בלילה. הששייה בלילה בחוץ מביאה את בסי לחשוב על עשרים השנים האחרונות בחייה. בסי נזכרת בביטוי בידיש מה **שמסמל** חזרה לזהותה ולעברה לפני אובדן בעלה, למרות **שאין** כאן עדיין שינוי מוחלט בתפיסת עולמה. היא מגיעה למסקנה שהחמיצה את הדברים הכי יפים בחיים, אבל המסקנה שלה שגורם שלילי כמו דיבוק נכנס בה, ושלה לא היתה שליטה על כך. לאחר שנרדמה מעט בסי מתעוררת, היא מביטה בטבע ונהנית ממנו. **השקט** מקיף אותה בניגוד לרעשים הצורמים ששמעה קודם. היא נזכרת במילים בעברית **ואפילו קוראת קריאת שמע**.

המחשבות שלה מעמיקות, בסי מבינה עד כמה ההחמצה בחייה גדולה, היא מבינה שהיא ניתקה את עצמה מהעולם. **מרגע זה ואילך הקולות (השקט), המראות והריחות הופכים להיות חיוביים ומעידים על השינוי שעברה בסי**.

בסי חוזרת לביתה והיא מופתעת מעזרתם של השרת ושל השכנה. השינוי בבסי מודגש באמצעות **מוטיב המפתח**. בסי סגרת את ביתה במפתח מיוחד ולא נתנה עותק ממנו לשרת, הסגירה הפיזית מסמלת את סגירתה הנפשית של בסי, ניתוקה מהעולם החיצוני. שבירת המפתח הובילה לשינוי שבה, למהפך החיובי בתפיסת עולמה – "המפתח השבור פתח דלת במוחה שננעלה מאד מותו של סם". לאורך כל הסיפור בסי לא מדברת עם אף אחד, ואילו בסיום היא משוחחת עם הסובבים אותה.

בסיום הסיפור בסי חולמת חלום חיובי על ירח הדבש שלה עם בעלה שקרה לפני שנים רבות. היא נזכרת במלון שבו התארחו שבו נאמר לה שאין צורך במפתח כדי להיכנס לחדר. החלום מעיד על הגישה החיובית של בסי לחיים, ששבירת המפתח הובילה אותה לדרך חדשה.

בסי שינתה את תפיסת עולמה, היא הבינה שהחמיצה מפגש חיובי עם העולם, העולם סביבה ובעיקר אנשים הם לא רעים אלא בהחלט מוכנים לעזור לה. בסי שיקמה את עצמה בכל מעגלי החיים, הקשר לטבע, לבעלי החיים ובעיקר השיקום במעגל החברתי.

הסיום מעיד שגם אדם מבוגר יוכל לשנות את השקפת עולמו. המפתח פתח עבור בסי פתח חדש לעולם החיצוני וגם לעולמה הפנימי.